

L'epitafi àrab del museu de Borriana

CARMEN BARCELÓ

Universidad de Granada

A l'inventari que vaig fer de les inscripcions àrabs del País Valencià recollia onze peces de procedència castellonenca (1). Entre elles es trobaven les guixeries d'Onda i l'amulet de bronze d'Albocàsser; la resta eren inscripcions en pedra. D'aquestes, algunes les coneixem per notícies o fotografies antigues, però desconeixem llur localització actual: és el cas de les de l'Alcora, Benassal, Cabanes i Culla. La de Vinaròs, malgrat haver-se trobat en aquesta localitat, procedeix amb tota seguretat de Granada. Tres estan encastades en edificis, com l'església d'Artana o les torres del palau d'Argelita. A hores d'ara, la de Borriana és l'únic exemplar castellonenc musulmà en pedra que es conserva en un museu.

Fa temps que el director del Museu Arqueològic de la Plana Baixa, amb seu a Borriana, Norbert Mesado, em donà notícia de la seua existència i em proporcionà una fotografia i informació sobre la seua procedència. Aprofite ara per a agrair públicament el seu ajut.

Quan vaig publicar una primera aproximació al *corpus* d'epigrafia àrab valenciana (2) vaig catalogar aquesta peça com un exemplar tardà, del segle XV (1402). Ara, després d'estudiar-la detingudament, ha arribat el moment de donar-ne lectura i traducció i corregir aquella primera datació.

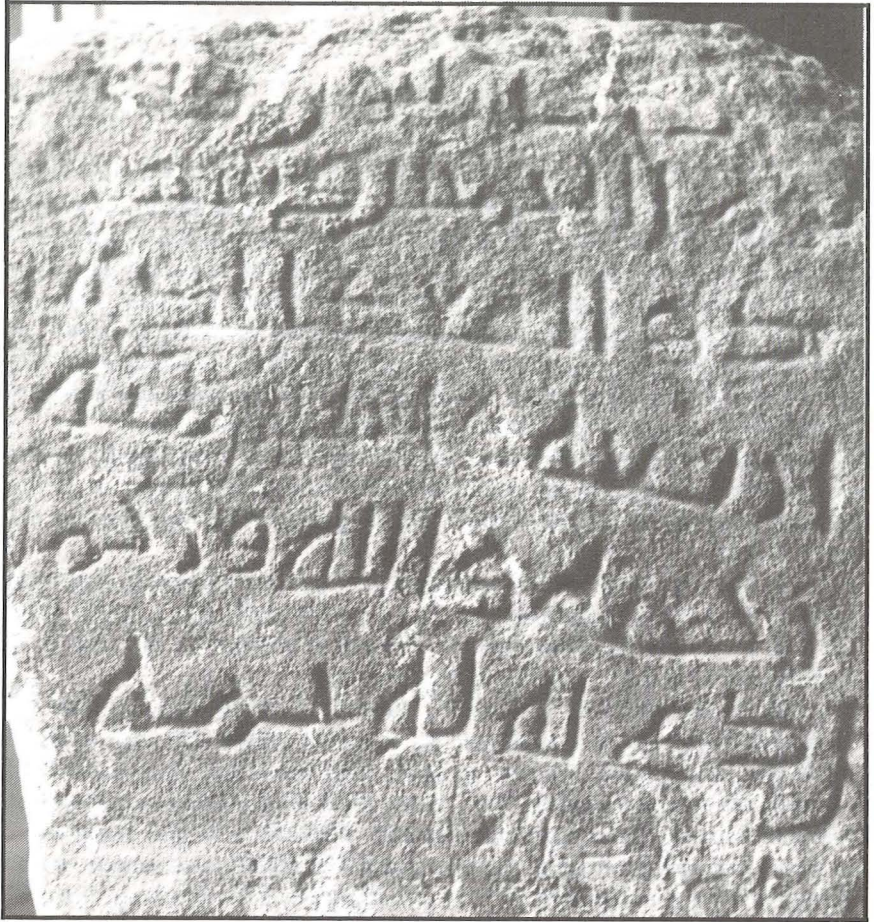
Es tracta d'una estela de gres blanc, de forma trapezoidal, mutilada a la part superior. La pedra té actualment les següents mides: 435 mm. d'alçària, 290 - 100 mm. d'amplària i 80 mm. de gruix. Ens ha arribat prou maltractada, especialment als costats superior i dret. Porta sis línies d'escriptura àrab de tipus *cúfic* simple, incises, que ocupen uns 180 mm. d'alçària a la part superior.

La forma trapezoidal i l'espai en blanc a la fi de l'epitafi mostren que es tracta d'una peça de les que es clavaven en terra a la capçalera de la sepultura, tipus molt freqüent en els enterraments rurals.

Pel que fa al lloc de troballa, és indubtable que és castellonenca, encara que no es pot precisar el punt exacte on va aparèixer. Pertanyia a la col·lecció de l'arqueòleg de Borriana En Joaquim Peris Fuentes, el qual la donà al Museu.

1.- Barceló, C. «Avance para un *corpus* de inscripciones árabes valencianas», *Saitabi* 34 (1984): 55-73.

2.- Barceló, C. «Avance...» pág. 62, n.º 16.

La meua proposta de lectura del seu text és com segueix:

..... [تو] في
 يوم الخميس في شهر
 ذو القعدة [ة] الذي من
 [ع]م اربعة وثمانى مئة
 رحمه و الله و رحمه
 بركته له له

La traducció és la següent:

- 1) ...va morir.
- 2) un dijous del mes de
- 3) *Dû-l-Qa'da* de
- 4) quatre-cents quatre [= 6-27 maig 1014].
- 5) Déu tinga misericòrdia d'ell i s'apiade.
- 6) d'aquell qui demane per a ell la misericòrdia.

Encara que la inscripció resta incompleta, és clar que es tracta de l'epitafi d'un home; el seu nom no es conserva, però sabem que va morir l'any 1014, és a dir al moment que el califat de Còrdova va desaparèixer i començà el període anomenat «de taifes».

L'estudi de l'estructura textual dels epitafis andalusins (3) em permet d'afirmar que l'epitafi començava amb la doxologia «en el nom de Déu, el Clement, el Misericordiós», fórmula introductòria obligada. Seguiria l'expressió «aquesta és la tomba de» i el nom del difunt; tot seguit venia la indicació «va morir» que tenim ja a la línia 1.

3.- Barceló, C. «Estructura textual de los epitafios andalusies (siglos IX-XIII)», *Homenaje a Manuel Ocaña Jiménez*. Córdoba, 1989, 41-54.

الله	و			ل		ع	و	و	و	و	و	و
	و			و	و		و	و	و	و	و	و
				و	و	و						
و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و
و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و	و

El text conservat presenta moltes irregularitats tant pel que fa a la tècnica de la incisió com a la norma lingüística. Aquesta última és la més interessant puix que ens mostra trets dialectals que reflecteixen el caràcter rural del lloc on possiblement es va realitzar. Hom pot assenyalar en aquest sentit allargaments i escurçaments vocàlics arreu del text. Hi ha un error a l'última paraula: fou escrit «per a ell» dues vegades i la segona fou reutilitzada com a principi de «la misericòrdia».

Com a cloenda d'aquest petit treball podem fer notar que l'epitafi procedeix d'un àmbit rural o d'escàs desenvolupament urbà. És per tant un testimoni més de l'arabització i la islamització de les zones camperoles andalusines -en el nostre cas valencianes- a l'inici del segle XI.